

Saksbehandler: Berit Hagen Agøy

Ref:eranse KR 30/14

Saksdokumenter:

Vedlegg: Oversikt over MKRs samarbeidsrelasjoner

Mellomkirkelig råd i ny kirkeordning

Sammendrag

Når ny kirkeordning skal etableres, må en vurdere hvilke oppgaver som må løses på nasjonalt nivå, og hvorledes dette skal organiseres. Denne saken fokuserer på Mellomkirkelig råd (MKR) oppgaver og relasjoner til andre kirkelige organer, peker på aktuelle utfordringer og antyder noen mulig veivalg.

Utgangspunktet må være at vi på best mulig måte skal ivareta Den norske kirkes økumeniske selvforståelse og relasjonen til den verdensvide kirken. Vi skal også tydelig og frimodig vitne om evangeliet og Guds kjærlighet til alle mennesker og utføre kirkens misjonsoppdrag i samfunnet gjennom evangelisering, diakoni og samfunnsengasjement – nasjonalt og internasjonalt. Eventuell nyorganisering må begrunnes i at vi få gjort dette på en bedre måte enn med dagens organisering. Vi må lage ordninger som gir best mulig resultater, og som utnytter tilgjengelige ressurser maksimalt.

Dette er rådets første mulighet til å gi noen innspill til Kirkerådets (KR) videre arbeid med ny kirkeordning, senere vil MKR få anledning til å ta stilling til konkrete forslag til sentralkirkelig organisering. Rådet oppfordres til å reflektere over hvorledes MKRs oppdrag (slik de er gitt i KMs mandat) best kan ivaretas i ny kirkeordning og ikke gå inn i detaljdiskusjoner om framtidig organisering.

Vi er kirke i et samfunn preget av økende globalisering og flerkulturell kontekst. Dette, sammen med utviklingen av statskirkeordningen, gjør at Den norske kirke må gjennomtenke sin rolle i det norske samfunnet på nytt. Samtidig ser vi at religion står på den internasjonale politiske agendaen, noe som også får nedslag i det norske samfunnet. Alt dette bidrar til at de internasjonale og økumeniske sakene i økende grad angår hele Den norske kirke - på alle nivåer. I forbindelse med ny kirkeordning må det gjennomtenkes hvordan dette skal komme til uttrykk. Denne saken handler om de oppgavene som må løses på *nasjonalt* nivå, og hvorledes arbeidet bør organiseres.

Det kan være nyttig å skille mellom internasjonale *spørsmål* i betydningen «internasjonal tematikk» – som jo også angår norske forhold (eks. menneskerettigheter, utvikling, miljø, fred) og internasjonalt *samarbeid*. Det første angår utvilsomt også KR's saksfelt, mens

selve samarbeidet hittil har vært MKRs ansvar. Samarbeid handler også om hvem som har mandat - og kapasitet - til å representere Den norske kirke.

MKR utfordres til åpenhet og kreativitet i å tenke nytt om alternative måter å organisere arbeidet på. Vi skal bevare det beste fra tidligere – og ta i bruk nye muligheter for å få gjort arbeidet enda bedre.

MKR har i dag sitt mandat direkte fra KM, noe som sikrer en demokratisk forankring på øverste nivå i kirken, og sammensetningen av rådet, hvor alle bispedømmer er representert, bidrar også til å gi et bredt eierskap til rådet. Plasseringen under KM har også vært med på å synliggjøre at økumenikk og internasjonale spørsmål er prioriterte oppgaver for kirken.

Dersom for eks. KR får overordnet ansvar for økumenikk og internasjonale spørsmål, vil dette muligens kunne gi større integrering av slike perspektiver i andre saker og bidra til større gjennomslag bredt i kirken. Men dette forutsetter nok at vi fortsatt har et fagutvalg som kan forberede saker som skal besluttes i KR og som også kan ha beslutningsmyndighet i noen type saker. På den andre siden kan en slik modell føre til en nedprioritering av saksfeltet dersom MKR som råd under KM forsvinner, og KR/BM ikke utrustes til å kunne tydeliggjøre og prioritere Dnks økumeniske arbeid.

Den norske kirke har gjennom lang tid opparbeidet seg en posisjon i de internasjonale økumeniske organisasjonene som en aktiv, kompetent og troverdig samarbeidspartner. Vi må sikre at vår posisjon ikke svekkes internasjonalt.

Rådet inviteres til særlig å gi innspill til disse problemstillingene:

- Hvordan har MKRs samarbeid med andre kirkelige organer (KM, KR, SKR, BM og BDR) vært fram til nå? Hvordan ta med oss det beste videre – og forbedre det som ikke har fungert godt nok?
- Hvilke oppgaver innenfor økumenikk, internasjonal diakoni og samfunnsansvar må/bør løses på nasjonalt nivå?
- Hvilke saker eller saksfelt må besluttes i *demokratiske* valgte organer og hvilke kan ligge til nemnder og fagutvalg med rådgivende myndighet?
- Trenger vi et organ for økumenikk og internasjonalt samarbeid med mandat direkte fra KM – eller bør KR /BM ivareta dette på vegne av KM?
- Hvordan sikrer vi at disse oppgavene ivaretas og gis prioritet i framtidig kirkeordning?

Forslag til vedtak:

Mellomkirkelig råd ber Kirkerådet merke seg følgende innspill i det videre arbeidet med ny kirkeordning:

.....

Saksorientering

1. Utgangspunktet og dagens situasjon

Mellomkirkelig råd (MKR) går tilbake til tidlig på 1950-tallet da Mellomkirkelig Institutt ble etablert som et utvalg knyttet til Bispemøtet for å ivareta Dnks medlemskap i de da nystiftede økumeniske organisasjonene Det lutherske verdensforbund og Kirkenes verdensråd. I 1971 ble Mellomkirkelig råd etablert ved en sammenslåing av Mellomkirkelig Institutt og Nasjonalkomiteen for Det lutherske verdensforbund. Da Kirkemøtet (KM) ble opprettet i 1984, ble MKR lagt inn under KM. I 1992 ble sekretariatene til de tre sentralkirkelige rådene slått sammen til et felles sekretariat, og MKRs administrasjon utgjør nå Avdeling for økumenikk og internasjonale spørsmål i Kirkerådets (KR) administrasjon. MKRs generalsekretær er avdelingsdirektør og har kirkerådsdirektøren som sin overordnede.

MKR's oppdrag og oppgaver

MKR's gjeldende statutter (min utheving)

§ 1

Mellomkirkelig råd for Den norske kirke (Rådet) er Kirkemøtets organ for økumeniske og internasjonale spørsmål. Rådet er opprettet som et utvalg i medhold av kirkeloven § 24 femte ledd. Rådet utfører oppgaver som pålegges av Kirkemøtet og koordinerer disse med Kirkerådet og Samisk kirkeråd, samt med Bispemøtet.

§ 2.

Rådets hovedoppgaver er:

- a. Å samordne og fremme kontakt og fellesskap mellom Den norske kirke og andre kirker i Norge og i utlandet.
- b. Å ivareta Den norske kirkes medlemskap i internasjonale kirkefellesskap og økumeniske organer.
- c. Å sørge for at Den norske kirke ivaretar sine oppgaver etter avtaler om kirkefellesskap og partnerskap med andre kirker, blant annet i samarbeid med bispedømmene.
- d. Å fremme kontakt og samarbeid med andre tros- og livssynssamfunn i Norge og bidra til dialog mellom mennesker av ulik tro lokalt, nasjonalt og internasjonalt.
- e. Å arbeide med de teologiske og sosialetiske spørsmål som Den norske kirke møter i det økumeniske arbeid og avgi uttalelser som rådet selv står for, eller forberede uttalelser for Kirkemøtet.
- f. Å fremme økumenisk kunnskap og engasjement i Den norske kirkes menigheter og bistå ved opprettelsen av lokale felleskirkelige råd.

§ 3

Rådets årsmelding inngår i den samredigerte meldingen for De sentralkirkelige råd og legges fram for Kirkemøtet gjennom Kirkerådet.

Planer for arbeidet legges fram for Kirkerådet til godkjenning.

§ 4

Rådet skal gjennom Kirkerådet legge fram for Kirkemøtet forslag til delegater til generalforsamlinger og rådsmøter i de økumeniske organisasjoner og forslag til medlemmer av de styrende organer i disse organisasjonene.

Rådet skal oppnevne representanter for Den norske kirke til internasjonale konferanser og deltagere i styrer og utvalg som ikke omfattes av første ledd.
Rådet kan oppnevne underutvalg til å utføre særskilte oppgaver etter behov og etter samråd med Kirkerådet.

Kirkemøtets vedtak 2011

Kirkemøtet delegerer til Kirkerådet å forestå valg og oppnevninger til eksterne råd og utvalg både nasjonalt og internasjonalt. Delegasjonen gjelder ikke oppnevning til Den norske kirkes lærenemnd, som fortsatt skal ligge til Kirkemøtet.

Ved oppnevning av representanter til økumeniske organer både nasjonalt og internasjonalt, skal oppnevningen finne sted på bakgrunn av en anbefaling fra Mellomkirkelig råd.
Kirkemøtet ber om å bli orientert om de oppnevninger som foretas.

Relasjonen til Kirkerådet og Kirkemøtet

Det er verdt å merke seg at MKR fremmer saker for KM gjennom KR. KR godkjenner budsjett og regnskap samt årsplan og årsmelding for MKR. Oppnevninger til økumeniske generalforsamlinger er delegert av KM til KR etter anbefaling fra MKR. MKRs leder møter i KR uten stemmerett og gir på hvert møte en kort muntlig orientering om MKRs arbeid. Protokollene fra MKRs møtet legges fram for KR til orientering.

Fram til nå har praksis vært at KR i liten grad har endret på saker, forslag og planer som har kommet fra MKR, men kun gitt det sin godkjenning. Det brukes liten tid i KR på MKR-saker.

MKR's leder var tidligere fullt medlem av KM, men i dag er vedkommende medlem uten stemmerett (i de tilfeller vedkommende ikke er medlem av et bispedømmeråd). MKR's generalsekretær har talerett i KM.

MKR's rolle og relasjoner

MKR har tradisjon for å være et relativt selvstendig organ som utaler seg på vegne av Den norske kirke innenfor sitt mandatområde. MKR's generalsekretær har hatt en mer selvstendig kirkelederrolle enn KR's øvrige avdelingsdirektører. MKR er anerkjent som en god 'merkevare' i mange miljøer.

MKR er et fagorgan, noe som gjenspeiles i oppnevningen. Mens alle i KR er medlemmer i bispedømmeråd, gjelder dette kun minst halvparten av medlemmene i MKR. Dette er gjort for å gi noe større frihet til å velge medlemmer fra bispedømmene med spesifikk kompetanse, samtidig som tilknytningen til bispedømmene gir MKR en demokratisk legitimitet i hele kirken. I tillegg har MKR ex officio-medlemmer fra Kirkens Nødhjelp og de som representerer Dnks i de internasjonale økumeniske organisasjonenes styrende organer.

MKR har også to fagnemnder, Teologisk nemnd og Komiteen for internasjonale spørsmål (m/menneskerettighetsutvalget). Den norske kirkes nord/sør-informasjon har også et eget rådgivende utvalg. Samarbeid Menighet og Misjon er plassert i avdelingen.

MKR ivaretar på vegne av Dnk et formalisert samarbeid med et stort antall samarbeidspartnere både nasjonalt og internasjonalt (jfr. vedlagte oversikt). Mange av disse, særlig innenfor media, det politiske miljøet og academia, forholder seg til MKR som et ganske selvstendig organisasjon – mer enn til Den norske kirke som helhet. Dette er en utfordring.

- Vi trenger et organ/fagutvalg/personer (posisjoner) som kan ivareta representasjon på vegne av Dnk både internasjonalt og nasjonalt som har tilstrekkelig handlingsrom og status i vår organisasjon.

II. utfordringer og gamle problemstillinger

- Hvordan sikrer vi at MKR har en bred og god demokratisk forankring i Dnk - samtidig som vi ivaretar den spesifikke fagkompetansen?
- Hvordan integrere bedre relevante økumeniske og internasjonale perspektiver i saker som KR og KM behandler?
- Forholdet til bispedømmene: hvordan skape forankring, teologisk legitimitet og et godt samarbeid med bispedømmer og menigheter?
- MKR som merkevare – troverdighet bygd over tid – innflytelse i kirken – og i samfunnet.
- Med hvilken rett utaler MKR seg på vegne av Dnk? Forankring av profetiske røst? Representasjon?

III. Ny kontekst – ny kirkeordning

Behov for nytenkning

- Samfunnsendring: globalisering, flerkulturelt og multireligiøst samfunn.
- Internasjonale spørsmål og økumenikk har beveget seg fra å være en særskilt interesse til å bli allemannseie. Dette gjør at KR også i økende grad må forholde seg til saker som tradisjonelt har ligget til MKR.
- Dobbel-tendes drar i samme retning: MKR-sakene er aktuelle for hele kirken, og MKR har de senere årene bevisst arbeidet for å nå bredere ut i kirka.
- Dnk er mer løsrevet fra staten og kommer nærmere de andre trossamfunnene. Der det før primært var MKR som forholdt seg til de andre minoritetene, blir det i økende grad Dnk – på alle plan. NKR og STL angår også KR og BM – og ikke bare MKR.
- Dnks markering i samfunnet – internt samordning – tydelig vitnesbyrd utad.
- Fast preses – BMs rolle – hvem representerer Dnk?

MKR's styrke som må ivaretas

- Dnks representasjon i økumeniske organer på toppnivå: Dette har hittil vært ivaretatt av MKR's leder og generalsekretær – i tillegg til preses og i noen tilfeller KR's leder og direktør. Med fast preses er det naturlig at hun/han representerer Dnk – men vedkommende har ikke mulighet til å dekke *all* representasjon.

- Profetisk røst: uttalelser fra ulike organer og nivåer som beveger kirken (KM – MKR – KISP). Det har vist seg nyttig å ha ulike organer som kan utale seg om ulike saker og med ulik tyngde. Dette gir en fleksibilitet som bør ivaretas.
- MKR har en etterspurt fagkompetanse – troverdighet i fagmiljøer (organisasjoner, academia, politikk, media)
- Fleksibilitet og handlekraft: 'aksjonisme' – fristilt fra byråkrati (f.eks. Sør-Afrika-arbeidet). Dnk trenger å kunne respondere raskt – med faglig tyngde – på aktuelle hendelser i samfunnet.
- Vi må ikke la byråkratiske rutiner hindre rask og adekvat handling.
- Frivillighetskultur: MKR får utrettet mye i dag fordi vi har nemndene og en rekke utvalg og samarbeidspartnere som bidrar faglig til MKRs arbeid. Vi får mye ut av ressursene.
- Arbeidsmetode – konsensusstenkning – viktige bidrag til utvikling i Dnk. Det er kulturforskjeller mellom KR og MKRs beslutningsprosesser. Det er viktig å føre videre det beste fra begge kulturene.
- MKR har et enormt bredt kontaktnett (jf. vedlegg). Skal vi beholde kirken rolle i disse relasjonene, må vi være tungt representert.

Tendenser i senere tid

- Bedre samarbeid på sekretariatsnivå mellom MKR og KR: Tydeliggjør tverrfaglighet i saker og belyser dem bedre – unngår dobbeltarbeid - men øker også behovet for bedre klargjøring av ansvarsområder?
- Det valgte KR uttrykker ønske om sterkere innsikt og innflytelse i MKRs saker.
- Realitet: KR bruker liten tid på behandling av MKRs protokoller, planer og KM-saker.
- Hva bunner ønsket om mer innflytelse i? Saklig interesse og relevans? Maktrelasjoner og posisjonering i endrede relasjoner? Kirkepolitikk og teologi?
- Uklarheter knyttet til representasjon og deltagelse på reiser og møter og lignende.

Komiteen for Internasjonale spørsmål

Det er ønskelig med nærmere samarbeid – eventuelt sammenslåing – av KISP og Kirkerådets Utvalg for kjønn og samfunnsspørsmål. Utvalgene har overlappende saksfelt, og det er behov for bedre samordning av nasjonale og internasjonale perspektiver på det diakonale området.

Samtidig er det viktig å være klar over at KISP stort sett jobber med saker i samarbeid med internasjonale økumeniske organisasjoner og må derfor ha en nær tilknytning til det organet som ivaretar disse relasjonene (slik MKR gjør i dag).

KISP har tradisjon for å uttale seg om aktuelle saker – og har ofte fungert som en plogspiss og profetisk røst. I dag sendes KISP-uttalelser ut via MKRs generalsekretær, og dette er en praksis som har mange fordeler. Den fleksible og hensiktsmessige dynamikken mellom hva MKR, KISP og generalsekretæren uttaler seg om, har fungert veldig konstruktivt – og dette bør ivaretas på en eller annen måte i ny kirkeordning.

Teologisk nemnd

Det er behov for teologisk rådgivningskompetanse flere steder i Dnks fremtidige struktur. Man kan tenke seg TN som en fagnemnd som betjener alle de sentralkirkelige organene.

MKR's behov for TN: Det vil imidlertid by på utfordringer å flytte TN, slik den er i dag, vekk fra MKR. Årsaken til det er at selv om mange spørsmål er relevante for hele kirken, så er arbeidsmengden av saker som reises fra de økumeniske organisasjonene, for stor til å behandles direkte av MKR alene eller sendes ubearbeidet til KR. Mange av sakene er også fagteologiske saker som det kan være vanskelig å se for seg at KR kan behandle i sin nåværende arbeidsform.

Helt konkret er dette p.t. dokumenter som «The Church – towards a common vision» som jo er en økumenisk konvergenstekst som krever respons og ikke er en vedtakstekst. Misjonsdokumentet og diakonidokumentet til KV er det samme. I CPCE (Leuenbergfelleskapet) har flere større studier vært behandlet, og nå kommer oppfølgingen av disse opp de nærmeste årene. I hovedsak vil oppfølgingen bestå av fagkonsultasjoner og videre studieprosesser med dokumenter om f.eks. hva som konstituerer kirkefelleskap, sosialetiske spørsmål i Europa og hvordan kirkene jobber videre med disse i møte med felleseuropeisk politikk. Så kommer de store internasjonale pågående samtaler om dåp, rettferdiggjørelsen, nattverdsspørsmål, embetstenkning. Ingen av disse prosessene er vedtakssaker i KR's nåværende arbeidsform. Dette er store arbeidsområder hvor MKR behøver en teologisk nemnd.

Andre behov for teologisk kompetanse og delt ansvar: På den andre siden er det slik at det som det tydelig er behov for å dele på, knytter seg til teologisk kompetanse rundt vår egen kirkeordning i fremtiden. Dette arbeidet bør selvfølgelig ses i sammenheng med søsterkirker og forståelsen av å være i kirkefelleskap, samt ta høyde for den økumeniske situasjonen i Norge. TN kan være et sted for den økumeniske behandlingen av dette. Skal TN trekkes inn i KR's behandling, må en ta høyde for at nemnda får enda et bredt saksfelt og forholder seg til en større del av sekretariatet. Det kan gjøres ved å tilpasse tidsbruk og møtetid, eller ved å opprette arbeidsgrupper eller andre typer underutvalg. Uansett hvor og hvordan en velger å organisere det teologiske rådgivningsarbeidet de sentralkirkelige rådene trenger, bør en være ryddig på hvem det er som er oppdragsgiver for nemnda/nemndene/arbeidsgruppene. Det kan være krevende for en nemnd å forholde seg til flere «arbeidsgivere».

BM's og KR's behov: En rekke av TN's saker er selvfølgelig relevante for KR og BM - og vice versa. Men en ting vi kanskje bør huske, er spørsmålet rundt BM's myndighet i lærespørsmål og spørsmål som fordrer deres teologiske kompetanse. Her inngår også spørsmålet om hvor en plasserer saker som tidligere ble oversendt Lærenemnda. Forholdet mellom BM's rolle og saker som behandles i KR og KM, bør også tenkes inn. En del av disse spørsmålene er av en økumenisk natur, men vil ha såpass stor betydning for hvordan Dnk organiserer seg at det kanskje er mer naturlig å plassere behandlingen av dem i BM og KR enn i MKR.

- Ønsker rådet å gi noen signaler om plasseringen av KISP og TN i ny kirkeordning?

III Forslag til mulig nyorganisering

Modell 1: Eget organ med mandat direkte fra KM (jf. dagens ordning)

Styrke:

- demokratisk forankring – oppnevnt av KM – kontakt med bispedømmene
- klar arbeidsfordeling
- status – kan representere Dnk
- handlefrihet
- konsensusmetodikk og fleksibilitet

Svakhet:

- økumenikk og internasjonale spørsmål isoleres til MKR
- manglende forankring/eierforhold i KR og BM
- er rådet sterkt nok faglig slik det oppnevnes i dag?

Modell 2: MKR blir et fagutvalg under KR

Styrke

- KR får et mer helhetlig kirkelig engasjement
- KR kan bidra til å gi økumenikk relevans og status
- Økumenikk og internasjonale perspektiver integreres bedre i KR-saker og i KM-saker
- KR kan markere seg i offentligheten gjennom aktuelle saker
- Fagutvalg kan styrke fagkompetansen enda mer

Svakhet:

- Nedprioritering av MKR-saker?
- Manglende fagkunnskap i KR
- Krever det en annen sammensetning av rådet?
- Tidkrevende – økt saksmengde - flere møtedager blir nødvendig
- Hvordan avklare hvilke saker som KR skal vedta, og hvilke som et utvalg skal vedta?
- Utvalgsleders rolle

Modell 3: Fagutvalg som betjener både KR og BM

Innenfor en slik modell kan en også tenke seg flere varianter:

TN og KISP kan få en annen status og betjene både KR og BM.

Vi kan i tillegg ha et eget økumenikkutvalg som erstatter dagens MKR.

Det er også mulig å tenke seg at KR og BM har et felles sekretariat som betjener alle sentralkirkelige organ.

Graden av selvstendighet for utvalgene må diskuteres – beslutninger – rådgivende?

Styrke:

- Økumenikk og internasjonale saker gjennomsyrrer alle sentralkirkelig organer
- sikrer at viktige beslutninger tas i KR og BM
- høy fagkompetanse i fagutvalg – beslutninger i KR og BM (både + og -)
- grad av status og selvstendighet i det daglige arbeid blir helt avhengig av mandatene fagutvalgene får

Svakhet:

- Deler av dagens problematikk i relasjon mellom rådene videreføres
- høy fagkompetanse i fagutvalg – beslutninger i KR og BM
- Komplisert struktur – krever stor grad av samordning mellom mange organer og utvalg.

VEDLEGG: SAMARBEIDSRELASJONER HVOR MKR REPRESENTERER DNK

Internasjonalt:

- Kirkenes verdensråd
- Det lutherske verdensforbund
- Konferansen av europeiske kirker
- Churches Commission for Migrant in Europa
- Conference of Protestant Churches in Europe
- Porvoo
- Middle East Council of Churches (medlem av core-group)
- Søsterkirker: Jordan og Det hellige land, Brasil, Sør-Afrika (deltar på partnermøter)
- Samarbeidet Kristne kirker i Barentsregionen

Nasjonalt:

- Samarbeid Menighet og Misjon
- Norges Kristne Råd
- Skaperverk og bærekraft
- Nasjonalkomiteen for LVF
- KATLUSA(dialog med katolikker)
- Nådens fellesskap (dialog med metodister)
- Sjømannskirken – Norsk kirke i utlandet
- Kirkens Nødhjelp
- Kirkelig dialogsenter i Oslo
- Kontaktgruppa MKR - Islamsk Råd Norge
- Kontaktgruppa MKR- Buddhistforbundet (ivaretas av Kirkelig dialogsenter)
- Kontaktgruppa MKR – Det Mosaiske Trossamfund
- Abrahams barn Forum
- Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn
- Det norske menneskerettighetsfond
- Dalitt-nettverket
- Oslo-koalisjonen for tros – og livssynssamfunn (Institutt for menneskerettigheter)
- Forum
- Tax Justice Network
- Rameavtaleorganisasjonene - NORAD

I tillegg kommer samarbeid med bl.a.

- NORME
- Digni
- Egede Instituttet
- De teologiske lærestedene
- Menneskerettighets- og fredsorganisasjoner (Amnesty, PRIO, NUPI m.fl.)
- SOS-Rasisme og NOAS